

Informace o výzkumu Produkce řeči u batolat ve věku 8-14 měsíců

Milá účastnice, milý účastníku,

pro výzkum zaměřený na zkoumání bilingvismu a jeho vliv na produkci a percepci řeči v prvním roce života dítěte hledáme cca 40 dětí (20 bilingvních a 20 monolingvních) ve věku 8-14 měsíců a splňují podmínky uvedené v tomto dokumentu.

Předmětem této studie je zkoumání řečové produkce u dětí ve věku 8-14 měsíců. Zjistíme například, v jakém období dochází u kojenců k náhlé změně tempa řeči a zda tato změna může být ovlivněna tím, zda je dítě od malička vystaveno jednomu či více jazykům. Dále se soustředíme na to, kdy u dětí dochází k nástupu specifických rysů žvatlání, např. produkce fonologicky krátkých vs. dlouhých vokálů, a zda tento nástup koreluje se změnou tempa řeči.

Vědecký tým:

Dr. Nikola Paillereau, Psychologický ústav AV ČR (vedoucí projektu)

doc. PhDr. Filip Smolík, Ph.D., Psychologický ústav AV ČR

Bc. Tereza Sloupová, Psychologický ústav AV ČR

Bc. Barbora Dvořáková, Psychologický ústav AV ČR

Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je získat přehled o tom, jak se vyvíjí žvatlání u bilingvních dětí v porovnání s monolingvními dětmi. Tato zjištění jsou důležitá z klinických, ale i společenských důvodů. Díky porozumění různým fázím osvojování řeči a tomu, jak se odrážejí ve vyvíjejícím se dvojjazyčném mozku, mohou vědci dále vyvíjet diagnostické nástroje k odhalení opoždění řeči a případně dalších rozvíjejících se poruch. Tyto nástroje mohou zejména poskytnout cílenější podporu výrazně rostoucí populaci bilingvních dětí, jelikož v současné době existují nástroje pro hodnocení jazykových schopností pouze pro jednojazyčné děti.

Průběh výzkumu:

Výzkum probíhá pomocí pořizování audionahrávek řeči batolat v domácím prostředí. Řečová produkce dětí je zaznamenávána jednou měsíčně od 8 měsíců do 14 měsíců věku dítěte během interakcí s pečovateli (rodiči) v případě monolingvních jedinců. U bilingvních kojenců jsou pořizovány dva záznamy měsíčně, jeden při interakci s osobou/rodičem, která s dítětem mluví pouze česky, a jeden při interakci s osobou/rodičem, která mluví jiným jazykem. Délka nahrávání je stanovena na 1 hodinu. Nahrávání je prováděno pomocí diktafonu, který je umístěn v blízkosti dítěte. Diktafon je rodičům zapůjčen Psychologickým ústavem AV ČR. Jeden diktafon sdílí vždy dvě rodiny a přemísťování diktafonu od jedné rodiny do druhé a jeho následné vyzvednutí zajišťují studenti z UK nebo UNYP.

Součástí výzkumu je také vyplnění sociodemografického dotazníku pro zařazení účastníků do studie, ve kterém zjistíme pohlaví dítěte, měsíc a rok narození dítěte, datum vyplnění dotazníku, rodný jazyk(y) dítěte, zdali je dítě vystaveno nějakému dalšímu jazyku (např. ve školce) - pokud ano, kolik hodin týdně. Zjistíme také rodný jazyk matky a otce a zda dítě netrpí závažnými smyslovými či jinými poruchami. Dále rodiče vyplňují *Dotazník vývoje komunikace (Dovyko)* v 8 a ve 14 měsíci. Tento dotazník je celosvětově používaným dotazníkem pro hodnocení vývoje komunikace u velmi malých dětí. Dotazník je dnes

adaptovaný přibližně pro 100 jazyků, včetně češtiny v podobě dotazníku tzv. *Dovyko I* (slova a gesta) určeného pro děti ve věku od 8 do 18m a *Dovyko II* (slova a věty) určeného pro děti od 16 do 30 měsíců.

Instrukce pro pořizování nahrávek:

Obsahem nahrávky by měla být běžná interakce pečovatele (rodiče) s dítětem (např. rodič mluvící na dítě) v momentě, kdy však dítě začne mluvit/žvatlat, ho rodič nechá nerušeně mluvit a nebude do jeho projevu zasahovat. Rodič by měl nahrávky pořizovat při různých denních aktivitách, například při přebalování, koupání či hraní s dítětem. Z důvodu, abychom mohli produkce dětí zanalyzovat, je potřeba nahrávky pořizovat v tiché místnosti, bez vnějších rušivých zvuků. Pro účast ve výzkumu je potřeba nahrát všech 7 nahrávek v případě jednojazyčných jedinců a všech 14 nahrávek v případě dvojjazyčných jedinců.

Dobrovolnost

Pokud se chcete výzkumu zúčastnit, budete vyzváni k podepsání prohlášení, že souhlasíte s účastí na tomto výzkumu a s použitím získaných dat pro naše výzkumné účely.

Rizika a pojištění

Z předchozí zkušenosti s výzkumem tohoto typu nejsou známa žádná rizika. Protože z tohoto výzkumu neplynou žádná zdravotní ani bezpečnostní rizika, není uzavřeno žádné speciální pojištění.

Důvěryhodnost a data získaná ve výzkumu

V rámci výzkumu budeme sbírat sociodemografické údaje. U účastníků, kteří obdrží poukázku na nákup, bude na formuláři o převzetí poukazu na nákup uveden údaj o jméně a datumu narození účastníka (rodiče): tyto osobní údaje budou sloužit pouze pro případnou kontrolu čerpání grantových prostředků. U všech účastníků platí, že soubor s experimentálními daty bude od osobních údajů zcela oddělen a nebude je možné zpětně propojit. Data mohou být v budoucnu sdílena v rámci vědecké komunity. V těchto případech nebudou nikdy použity Vaše osobní údaje a bude vždy zachována Vaše anonymita.

Místo a datum konání

Výzkum bude probíhat od 1.4.2024 do 31.12.2027. Místo pořizování nahrávek je domácnost rodiny.

Odměna

Za účast ve výzkumu od nás obdržíte odměnu v podobě voucheru do obchodu s potravinami v hodnotě 200 Kč za každý měsíc účasti. Dohromady tedy obdržíte 1400 Kč za pořízení všech nahrávek v průběhu 7 měsíců. Odměna Vám bude vyplacena ve dvou etapách, nejprve na začátku 4. měsíce nahrávání (600Kč) a poté na konci posledního měsíce nahrávání (zbylých 800Kč).

Požadavky

Jako účastnice nebo účastník v našem výzkumu byste měl(a) splňovat následující požadavky:

- Máte dítě ve věku mezi 8 a 14 měsíci.
- V případě dítěte z monolingvní rodiny je rodným jazykem dítěte čeština.
- Bilingvní dítě musí být od narození vystaveno dvěma jazykům, a to tím způsobem, že jeden vychovatel na dítě mluví pouze česky a druhý vychovatel pouze jiným jazykem. Tento druhý jazyk může být libovolný až na určité výjimky.
- Dítě ani rodiče netrpí žádným smyslovým poškozením (např. sluchu) ani jiným závažným onemocněním (např. neurologickým).

- Dítě ani rodiče nemají vadu řeči.
- Nahrávky budete pořizovat opravdu každý měsíc (zhruba ve stejný den, např. každý třetí den v měsíci) po celou dobu experimentu.

V případě jakýchkoliv dotazů se prosím obraťte na lemonlab@praha.psu.cas.cz, rádi Vám vše vysvětlíme.

Děkujeme za spolupráci a těšíme se na žvatlání Vašich ratolestí!